

LES SÍNIES DEL VINYET: MEMÒRIA I PATRIMONI A LA VORA DEL GAIÀ, ENTRE ALTAFULLA I TAMARIT

Ricard Ramon i Sumoy
lariera.segleXX@gmail.com

Resum: Aquest article fa una aproximació històrica al que representà l'activitat agrària de regadiu a partir de les sínies a la partida del Vinyet (terme municipal de Tarragona, abans terme de Tamarit), entre la desembocadura del Gaià i el poble d'Altafulla. S'examina la història agrària del territori, des del segle XIX fins a la postguerra (de la vinya a l'horta) i s'explora les característiques de les sínies de sang que varen estar actives durant la segona part del segle XX. També s'examinen alguns aspectes de l'evolució de l'explotació de la terra a partir dels casos d'algunes de les sínies estudiades.

Paraules clau: Altafulla, Tamarit, Tarragona, riu Gaià, sinya, agricultura, regadiu, rec, horta, història agrària, segle XX.

Summary: This article approaches the history of irrigated agricultural activity with waterwheels at the area called *Vinyet* (currently in the municipality of Tarragona, but formerly municipality of Tamarit), which is located between the mouth of the Gaià river and the town of Altafulla. The article examines the agrarian history of this territory, from the nineteenth century to the post-war period (from vineyards to orchards) and explores the characteristics of the waterwheels which were active in the second part of the twentieth century. It also examines some aspects of the land exploitation based on the case studies of some of the farms examined.

Keywords: Altafulla, Tamarit, Tarragona, Gaià river, waterwheel, agriculture, irrigation, irrigation channel, orchard, agrarian history, 20th century.

Introducció¹

Aquest article pretén presentar una primera aproximació al que va representar l'exploració agrària de la plana del Vinyet mitjançant l'extracció d'aigües subterrànies gràcies a les sínies de sang a l'època contemporània. Hem combinat la recerca històrica existent amb la memòria oral de l'última generació que hi va treballar, per tal de fer-nos una idea del que fou l'activitat en aquesta zona del nostre litoral durant els primers dos terços del segle XX, just abans de quedar abandonada. Volem animar els lectors a aprofundir en aquesta memòria (la qual encara està present en la gent de la conca baixa del Gaià) i a buscar material gràfic, documents o records sobre aquest territori, per tal de deixar constància del que fou un capítol important de la vida dels nostres avantpassats².

Coneixem com a Vinyet la partida de terra a la riba esquerra del riu Gaià just abans de la desembocadura al mar. Es tenen referències d'aquesta partida ja al segle XIV³. La classificació de finques rústiques del 1860 del terme de Tamarit considera que el Vinyet *limita amb el terme d'Altafulla, els camins de la mar i de la Mina, amb la mar, el riu Gaià i la Mina*⁴. Si bé el gruix era en el terme de Tamarit, històricament també es considerava que hi pertanyien les finques més occidentals del terme d'Altafulla (com l'Hort de les Bombes). La construcció de la via del tren Tarragona-Martorell i l'estació Altafulla-Tamarit (a la segona meitat del segle XIX), així com la urbanització de la part més occidental (al terme d'Altafulla) han modificat substancialment les parts nord i oest d'aquesta partida.

Avui el terme "Plana del Vinyet" s'utilitza per a designar, d'una manera molt concreta, la partida de terra d'un es 30 hectàrees que, dins del terme de Tarragona, queda circumscrita entre la via del tren i el mar, el riu i el terme d'Altafulla.

¹ Aquest article ha estat possible gràcies a la memòria oral de diversos testimonis que van arribar a treballar a les hortes del Vinyet o que recorden l'activitat que hi va tenir lloc: Josep Mª Ramon, Ricard Ramon, Pere Pons, Rosa Gatell, Joan Vives, Salvador Gatell, Roser Ramon i Josep Mª Vidal. La identificació de les sínies ha estat possible gràcies a la informació facilitada per Gerard Recasens, Antoni Pons, Carme Pons i Pep Muntadas. La caracterització i l'anàlisi de les sínies ha tingut en compte les idees i coneixements de Josep Zaragoza, Narcís Carulla i Joan Vives Milà. També vull agrair la informació facilitada per Eulàlia Vilallonga i Lluís Català. Tots els errors o omissions són responsabilitat de l'autor.

² Pel contacte amb l'autor (per tal d'enviar comentaris o correccions, informar sobre nou material trobat o demanar informació) us podeu adreçar a lariera.segleXX@gmail.com o als comptes twitter/Instagram [@HortaiLlum](https://twitter.com/HortaiLlum)

³ Ramon Amigó, Mª Teresa Muntanya, Montserrat Sanmartí (2017), *Onomàstica del terme antic de Tamarit de Mar*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 382.

⁴ *Ibidem*.

Fotografia 1: Part central del Vinyet, el gener de 2023. Al fons a l'esquerra la vila closa d'Altafulla, i a la dreta l'Hort de les Bombes. Ricard Ramon

L'agricultura al Vinyet: de la vinya a l'horta

Una aproximació als cultius presents al Vinyet a mitjans del segle XIX ens l'ofereix Salvador Rovira a través de l'examen del patrimoni de la família Martí. De les 251 propietats registrades (les quals incloïen 84 propietats a Tamarit i 24 a Altafulla), Salvador Rovira n'identifica 16 al Vinyet⁵:

Al terme de Tamarit:

- Terra campa de 3 jornals a la partida del Vinyet
- Terra campa de $\frac{3}{4}$ jornals a la partida del Vinyet
- Hort d'1,5 jornals a la partida del Vinyet
- Hort de 2,5 jornals a la partida del Vinyet
- Hort d'1,25 jornals a la partida del Vinyet
- 3 propietats de vinya d'1,25 jornals cadascuna a la partida del Vinyet
- Una vinya d'1 jornal a la partida del Vinyet
- Una vinya de 2 jornal a la partida del Vinyet
- Campa amb sínia d'1,25 jornals a la partida del Vinyet

Al terme d'Altafulla:

- Campa, oliveres i vinya de 7 jornals a la partida del Vinyet
- Campa i roques amb una sínia a la partida del Vinyet

⁵ Salvador-J Rovira i Gómez (2021) *El patrimoni dels Martí*, Estudis Altafullencs, [en línia], Núm. 45, pàgs. 49-60.

- Campa d'1,5 jornals a la partida del Vinyet
- Campa de 2 jornals a la partida del Vinyet (formava part de l'Hort de les Bombes)
- Vinya i oliveres d'1,5 jornals a la partida del Vinyet

Tot i no ser una visió exhaustiva de totes les propietats d'aquella partida, l'exemple concret de les propietats dels Martí (principal família propietària de la zona), ens confirma quins eren els principals cultius a mitjans del segle XIX en aquella partida: vinya, horta, terra campà (sebrats de secà) i oliveres. Curiosament, en aquestes finques no s'esmenta el cànem, tot i que era un cultiu important que sí que s'esmenta en d'altres propietats dels Martí als termes de Tamarit i de la Riera a la vora del Gaià.

Un element important a tenir en compte és que l'accés a l'aigua d'aquesta zona era relativament limitat. Si bé, des del segle XVII es té constància d'una resclosa i una mina (la Mina o Mineta de Baix o del Vinyet) per aprofitar les darreres aigües del Gaià, hem de tenir present que era un recurs molt limitat en relació a la superfície de potencial regadiu, i font de constants conflictes entre els propietaris⁶.

No ha d'estranyar que, fins a la crisi de la fil·loxera, la vinya fos encara el cultiu dominant al Vinyet juntament amb els sembrats, combinats amb el cànem i una superfície d'horta limitada, regada a partir de la Mina de Baix i de les primeres sínies.

La crisi de la fil·loxera va accelerar el procés de modernització agrària, i va suposar el revulsiu per accelerar el procés d'obtenció d'aigües subterrànies i així l'ampliació de la superfície de regadiu. A diferència de les zones més elevades (al mateix terme de Tamarit o a la Riera), en aquesta zona l'expansió de l'avellaner es va veure limitada a causa del nivell de salinitat de les aigües subterrànies.

La intensificació agrària al llarg del segle XX i, sobretot, el creixement dels nuclis urbans, havien de convertir el Vinyet en una important zona d'horta: albergínies, mongeteres, tomaqueres, cebes, patates... passarien a caracteritzar el paisatge del Vinyet a partir de mitjans del segle XX. Els conreus industrials (principalment cotó, però també el tabac) també hi tindrien una important presència a la post-guerra⁷ i fins i tot s'hi arribarien a cultivar flors ornamentals.

⁶ Sobre el regadiu de la "mina de Baix", vegeu el capítol 6 de Ricard Ramon i Sumoy (2022), *La lluita per l'aigua a la conca baixa del Gaià: Regadiu, molins i conflictes*. Valls: Cossetània; l'intent detallat per organitzar la gestió d'aquestes aigües al primer terç del segle XIX està àmpliament descrit a Salvador-J Rovira i Gómez (2020), *Els Martí (segles XVIII i XIX)*, Tarragona: Silva Editorial.

⁷ Maria Noguera Figueras (2006) *De quan el cotó era un dels principals conreus d'Altafulla*. Estudis Altafullencs, Núm. 30, pàgs. 123-139.

Fotografia 2: Dones pageses al Vinyet, mentre netejaven les cebes acabades de collir, als anys 50. D'esquerra a dreta: Josep Mª Sanz, Carme Boquera, Antònia Gatell, Carme Gatell, Rosa Gatell i Maria Boquera. Fotografia cedida per Rosa Gatell Boquera

Amb la intensificació agrària, les necessitats d'aigua s'anirien ampliant amb els anys. La facilitat d'accés a les aigües subterrànies va estimular l'expansió de les sínies. Tal i com recorden els testimonis, l'aigua de la Mina de Baix s'acabaria convertint en un complement, un recurs addicional que només estaria disponible algunes èpoques de l'any, mentre que les sínies podien treballar a ple rendiment durant tot l'any, inclòs l'estiu.

Fotografia 3: El Vinyet als anys 40. Les albergínies i mongeteres en una de les parcel·les regades per la sínia del Quim del Rúbio. Fotografia de Josep Mª Ramon

La importància de la gestió del regadiu al Vinyet es fa palesa en el propi territori, que ha estat, des del segle XVII, cobert per una àmplia xarxa de petits recs que canalitzaven les aigües des de les sínies o la Mineta de Baix fins a les hortes. Aquests recs en molts casos eren fets amb canals de pedra picada i, en alguns casos es tractava de recs elevats (en forma de petits aqüeductes de pedra). Un tret molt característic de les explotacions del Vinyet fou la capacitat d'abastiment d'aigua dual (fos de la sínia o de la Mina de Baix). Aquest fet implicava, doncs, la superposició de diverses xarxes de rec en una mateixa parcel·la: els recs procedents de la Mina (amb un traçat, gairebé sempre alineat de nord a sud, direcció vers el mar) i els recs procedents de cada sínia particular (en general, més elevats).

Fotografia 4: Joves al Vinyet, als anys 50. Aquí es pot veure un exemple de rec elevat (amb forma d'aqüeducte) fet amb canals de pedra picada, procedent de la sínia del Quim del Rúbio.

Fotografia Josep Mª Ramon

La importància de les sínies en aquella partida arribà a ser tant gran que, en el llenguatge popular, la paraula “sínia” passà a denominar el conjunt de l'explotació agrària, i no només les màquines d'elevació de l'aigua. En el parlar local del Baix Gaià, encara avui es manté en la memòria referència a “la sínia” per indicar una determinada finca agrària de regadiu. Un altre element interessant és que, en el parlar dels pobles del Baix Gaià, les explotacions agràries (amb sínies) dins del terme de Tamarit però situades a l'esquerra del Gaià eren mentalment associades al poble d'Altafulla: els pagesos dels pobles veïns (la Riera, la Torre) amb terres en aquella part del terme de Tamarit (avui Tarragona), anaven a treballar a “la sínia d'Altafulla”.

Característiques de les sínies del Vinyet⁸

Les sínies del Vinyet que hem identificat i que van estar operatives durant el segle XX són sínies de sang, que requereixen la força d'un animal que donava voltes. Es tracta de màquines metàl·liques per elevar l'aigua, amb dues rodes dentades còniques que engranen una roda vertical. Si bé totes les sínies que hem conegut eren metàl·liques, antigament les rodes havien estat de fusta d'olivera. En girar la barra (gràcies a la força de l'animal), la roda vertical mou una sèrie de catúfols disposats al llarg d'un rest, o cadena sense fi, la part inferior de la qual va submergida a l'aigua del pou on la màquina va instal·lada. El Joan Vives recorda com feia servir una corda de cinc caps d'espart sense picar (l'anomenaven "cinquena").

En tractar-se de sínies de sang, cal tenir present que mules, matxos o cavalls jugaven un paper important en el dia a dia de l'explotació, més enllà de les tasques de llaurat i transport. D'aquí la importància dels cereals i farratges per tal d'alimentar l'animal i de disposar d'una pallissa i de l'ombra adequada.

Fotografia 5: La sínia del Quim del Rúbio als anys 50, al Vinyet, moguda per un cavall. Podem veure com es tapava els ulls de l'animal. Fotografia de Josep Mª Ramon

Fotografia 6: La sínia del Quim del Rúbio als anys 50, al Vinyet. Aquí s'intentava moure la barra de la sínia sense l'animal. Fotografia de Josep Mª Ramon

⁸ La terminologia utilitzada i les característiques tècniques especificades en aquesta secció procedeixen de Josep Zaragoza i Narcís Carulla, a qui agraeixo els seus aclariments i aportacions.

L'extracció de l'aigua es feia mitjançant els catúfols: a la majoria de sínies de la zona, a la postguerra eren habituals els catúfols amb la forma de vas de ceràmica amb un broc gran per facilitar l'entrada i sortida de l'aigua i un petit forat a la part inferior per tal de deixar passar l'aire. Tal i com recorda en Josep Zaragoza, per tal de lligar els catúfols al rest, es feien servir cordes de cànem, ja que el cànem quan està humit apreta més.

Els catúfols que hem identificat i que s'usaven majoritàriament a les sínies de la conca baixa del Gaià eren els catúfols elaborats al taller de ceràmica de Josep Fortuny Biscamps, conegut com Cal Canterer de Torredembarra⁹. Convé tenir present que, com més profunditat tenia la sínia, els catúfols havien de ser més petits.

Fotografia 7: Activitat al taller de Cal Canterer de la Torre, abans del 1945 en un moment en què elaboren catúfols per a sínies. Fotografia cedida per Ramon Suñé Vernet

⁹ Lluís Català Massot (2017), *Els cantirers a Torredembarra al segle XX*, a Recull de Treballs Núm. 18, Torredembarra: Centre d'Estudis Sinibald de Mar, pàgs. 97-143.

Fotografia 8: Exemples de catúfols de sínies d'Altafulla i Tamarit. Tots ells són catúfols elaborats a Cal Cantarer de la Torre. Fotografies de Ricard Ramon i Antoni Pons

Un element central de l'activitat de les sínies era la bassa annexa per emmagatzemar l'aigua. Si bé gairebé totes les sínies disposaven de la bassa, al Vinyet hem identificat algunes sínies (per exemple, la sínia del Quim del Rúbio) que no en disposaven. En aquests casos, l'absència de bassa responia a la capacitat d'extracció d'aigua: eren sínies on s'aconseguia pujar tanta aigua que el pagès no tenia necessitat d'emmagatzemar-la. Els testimonis que van fer servir la sínia del Quim del Rúbio recorden com aquesta donava tanta aigua que permetia regar “a raig de sínia” sense necessitat d'embassar. Algunes d'aquestes basses annexes a la sínia (les més antigues) també van servir per amarrar el cànem, fins a principis del segle XX.

Fotografia 9: El raig d'aigua de la sínia del Quim del Rúbio, als anys 50, amb el jove Ricard Ramon Solé que beu l'aigua a la pastera de la sínia. Fotografia de Josep Mª Ramon

Fotografia 10: Interior del pou de la Sínia del Joan l'Encadernat (o de la Xina), vora el camí de Cametes, molt a prop del Vinyet, on es poden veure, encara avui, els accessos directes al pou. Fotografia de Ricard Ramon

prou aigua, els testimonis recorden com s'eixamplava el fons del pou per tal fer tollada a sota.

Els testimonis també recorden com, en el cas de les sínies del Vinyet, l'aigua es trobava a molt poca profunditat. En el cas de la sínia del Quim del Rúbio, l'aigua ja es trobava als dos metres. En el cas de la sínia de Fuster, a la vora del Gaià, el nivell era similar (encara es pot veure actualment). A mesura que avancem vers l'interior i deixem el Vinyet, la profunditat dels pous augmentava: a títol d'exemple, a la sínia del Joan l'Encadernat (o de la Xina) el nivell és de 5 metres i en el cas de la Cabana, pocs metres darrere l'estació, els tres pous que hi havia tenien 10, 12 i 16,7 metres de fondària. Amb la instal·lació dels motors, a partir dels anys 60 del segle XX, es van modificar les sínies i, en alguns casos, es varen obrir accessos per facilitar l'accés directe al pou, amb una rampa que permetia accedir a la part inferior. En el cas de les sínies que no donaven

L'activitat agrària associada a les sínies va comportar l'edificació de construccions annexes. Al Vinyet encara avui es poden veure les pallisses de la sínia del Quim del Rúbio i del Gibert. Aquestes pallisses fins i tot comptaven amb diversos pisos d'alçada. Al mateix temps, moltes sínies comptaven amb safareigs annexos a la mateixa sínia o tenien les batedores incorporades a la bassa d'emmagatzematge.

Finalment, convé no oblidar certs elements del paisatge associats a les sínies: probablement la figuera és l'arbre més característic associat a la sínia, atès que, més enllà dels fruits, proporcionava una àmplia ombra (necessària tant per als pagesos com per als animals).

Identificació de les sínies del Vinyet

A partir d'un treball de camp en què han contribuït molts veïns (tant d'Altafulla com de pobles de la vora) amb coneixements del territori estudiat, s'han identificat les 11 sínies que van estar operatives durant el segle XX i que varen comptar amb edificacions i màquines fins a finals dels anys 60. Tot i el procés de degradació experimentat en els darrers 50 anys, en alguns casos, s'han conservat alguns elements, sigui de la pròpia sínia o de les construccions annexes. Convé tenir present que durant la segona meitat del segle XX també s'hi feren altres pous que ja no s'explotaren mitjançant sínies. Pel que fa a la nomenclatura, ens hem servit dels noms populars utilitzats pels testimonis.

Les sínies identificades són les següents (per a la seva localització, vegeu plànol):

1. Sínia de cal Fuster
2. Sínia del Pau Segú
3. Sínia del Manolo del Rúbio
4. Sínia del Gibert
5. Sínia del Cusiné / Natzaret
6. Sínia del Martí Gatell
7. Sínia de l'Apotecari
8. Sínia de cal Pau de Bada (vaqueria)
9. Sínia del Quim del Rúbio
10. Sínia de l'Alabat
11. Sínia de l'Esquerrà
12. Sinieta

Situació de les Sínies del Vinyet existents a la segona meitat del segle XX

L'exploració de la terra: alguns apunts

Les sínies foren durant molts anys un element de vertebració econòmica i social del territori. Per aquest motiu, les sínies ens permeten entendre molts elements de l'economia rural de la conca baixa del Gaià. Aquí apuntarem tres dinàmiques presents en l'agricultura de la partida del Vinyet i que tenen especial interès per entendre l'evolució social i econòmica de Tamarit i Altafulla al segle XX: 1. l'evolució de l'exploració indirecta de la terra (parceria i arrendaments); 2. la fragmentació de la propietat (i de l'ús de l'aigua); 3. l'emergència de la ramaderia.

La pervivència de l'exploració indirecta

Tal i com hem esmentat a l'inici de l'article (a partir del cas concret de la família Martí), el Vinyet va romandre fins ben entrat el segle XIX en mans d'unes poques famílies que explotaven les diferents finques a partir de contractes de parceria i d'arrendament.

Aquest model d'exploració de la terra tenia un impacte concret en la gestió de l'aigua: a diferència d'altres zones de la conca baixa, on totes les normes de reg estaven exclusivament dirigides als propietaris, en el cas del Vinyet, les normes de reg de la Mina de Baix del primer terç del segle XIX definien amb precisió en quins casos les infraccions eren imputables als parcers, arrendataris o als propietaris. Així doncs, l'incompliment dels torns es considerava falta del propietari, mentre que el fet de no posar la paradora al final del torn de rec es considerava que era falta del parcer o arrendatari¹⁰.

Tot i el creixent accés a la propietat de molts pagesos (que s'accelerarà a partir de principis del segle XX), diverses finques continuaran sent gestionades mitjançant contractes de conreu fins a finals de segle.

A títol d'exemple, podem esmentar la finca regada a partir de la sínia de Cal Gibert: una peça d'horta i vinya de 3 hectàrees, 4 àrees i 20 centiàrees (cinc jornals) amb caseta i sínia amb bassa. El 1884 es va signar una escriptura de parceria entre Joan Gibert Solé (propietari, veí de Barcelona) i Pau Ramon Rovira (mitger). A la mort de Pau Ramon Rovira, la finca va continuar sent gestionada per la seva esposa Maria Vallvé i el seu fill Josep Ramon. Tenim constància de l'extinció del contracte de parceria el 1908, tot i que Josep Ramon i els seus descendents van continuar explotant la finca en tant que arrendataris fins a finals del segle XX¹¹.

¹⁰ Salvador-J. Rovira i Gómez (2020): *Els Martí (segles XVIII i XIX)*, Tarragona: Silva Editorial, pàgs. 55-59; i Ricard Ramon i Sumoy (2022): *La lluita per l'aigua a la conca baixa del Gaià: regadiu, molins i conflicte*, Valls: Cossetània, pàg. 158.

¹¹ Segons escriptures conservades per la família Ramon Bové.

Fotografia 12: Família Ramon Bové i amics a la sínia de Cal Gibert als anys 20. Les sínies del Vinyet eren un important lloc de socialització, on els pagesos organitzaven àpats familiars i convidaven amics. Fotografia cedida per Josep Solé Ramon

L'explotació indirecta també es va mantenir a la finca de la Cabana (llindant amb el límit nord-oriental del Vinyet, a la vora de l'estació Altafulla -Tamarit): si bé la família Bassa i posteriorment Bassa-Vilallonga (propietària de la finca des de 1909) vivia al Vendrell o a Barcelona, l'explotació de tota la finca de la Cabana, de més de 4 hectàrees (principalment vinya i cereals) fins a la guerra va anar a càrrec d'uns masovers que vivien a la pròpia explotació. A la Cabana també hi va haver una granja avícola a partir del 1947 i a mitjans dels anys 60 es va iniciar l'activitat de producció de complements alimentaris per a bovins.

Fotografia 13: Sínia a prop de la Cabana (finals del anys 30). Cedida per Eulàlia Vilallonga

La divisió de la propietat (i la divisió de l'aigua)

L'extensió de l'accés a la propietat per part de molts pagesos va tenir lloc a partir de la fragmentació de les principals peces de terra, i d'una manera especial les propietats de la família Martí.

La divisió de la propietat va tenir importants impactes en l'organització del reg de les sínies: en molts casos, es va dividir la finca que era regada amb una única sínia, fet que va obligar a dividir els drets de l'aigua associats a la mateixa.

A títol d'exemple, en el cas de la sínia del Quim del Rúbio, la finca original va ser dividida en tres parts: una meitat, i dues quartes parts. Per aquest motiu, tenim constància que durant la postguerra, la sínia servia per regar tres propietats diferents, les quals es repartien l'aigua en funció dels dies de la setmana: tres dies corresponien a un propietari, i els altres dos tenien un dia i mig cadascun (els diumenges no es tenien en compte en la distribució). En aquest cas concret, com en altres casos similars, la distribució tendia a ser a dies alterns: un propietari regava dilluns, dimecres i divendres, i els altres dos es repartien dimarts, dijous i dissabte.

Un altre exemple el trobem a la sínia del Joan l'Encadernat (o de la Xina), situada a prop del Vinyet vora el camí de Cametes, a l'altra banda de la via del tren i de la Mina. En aquest cas, la finca original va ser dividida en dues parts iguals. Tal i com explica Josep Muntades, els drets d'aigua de la sínia estan encara actualment repartits a meitat entre els dos propietaris, cadascun dels quals té un accés separat al pou de la sínia. Mentre un propietari té accés dilluns, dimecres i divendres, l'altre té dimarts, dijous i dissabtes; els diumenges es reparteixen equitativament entre els dos.

Els nous usos de l'aigua: la vaqueria de Pau de Bada

A la postguerra, en un context d'acceleració de la demanda alimentària, la intensificació de l'activitat agrària al Vinyet també inclourà la ramaderia. En una de les finques situades entre el camí del Vinyet i el mar, hi tenim constància de la instal·lació d'una explotació ramadera de vaques de llet.

Pau Gatell, arrendatari de la finca, va adquirir-la a mitjans dels 40 i va expandir l'explotació agrària existent amb 8 vaques de llet: la llet de la vaqueria de Pau de Bada es venia diàriament a Altafulla i Tarragona. L'explotació tenia només vaques i per a la reproducció es comptava amb el bou de Cal Serafí de Torredembarra. La gestió de Pau Gatell va passar al seu gendre Jaume Sanz, fins que la vaqueria va deixar de funcionar a finals dels anys 50.

Convé tenir present que a la vaqueria també hi viva la família, la qual gestionava no només el dia a dia de la mateixa (inclòs el transport diari de la llet) sinó també l'activitat agrària de tota la finca.

Aquella sínia adquiria funcions addicionals a les funcions de reg habituals: l'abastiment d'aigua dels animals i el consum domèstic de l'habitatge. També cal tenir present que la producció agrària, més enllà de l'horta i la fruita (principals productes de l'època), també incloïa els cereals i farratges dirigits a alimentació animal.

Fotografia 14: Pere Pons Ramon i Rosa Gatell Boquera al Vinyet, vora l'antiga Vaqueria de Pau de Bada. Fotografia cedida per Rosa Gatell

Reflexions finals

Aquest article ha volgut presentar una visió general del que foren les sínies del Vinyet i el desenvolupament agrari vinculat a les mateixes. Hem parlat d'unes explotacions agrícoles de regadiu, d'una gent i d'unes infraestructures hidràuliques que van determinar un capítol central de la història dels pobles de la conca baixa del Gaià i també de l'abastiment alimentari de la ciutat de Tarragona.

Després de mig segle d'abandonament, des de 2020 aquest territori sembla definitivament protegit, gràcies a la iniciativa de l'Associació Mediambiental La Sínia i la compra d'una part important de la superfície a càrrec de la Generalitat de Catalunya.

Cal tenir en compte que, fruit de les especials circumstàncies viscudes per aquest territori, diverses parts d'aquesta partida han quedat “congelades” en el temps i molts elements del patrimoni hidràulic de la zona encara hi són. Darrere de molts arbustos i esbarzers, aquesta partida amaga restes d'estructures (i fins i tot maquinària) de sínies, antigues pallisses, fragments de recs fets amb canal de pedra picada (alguns en forma d'aqüeducte), restes de safareigs... tot un patrimoni hidràulic testimoni de l'activitat agrària i de la vida que va tenir lloc en aquest territori en els darrers segles.

A diferència de molts altres indrets de la comarca, on la urbanització o la modernització agrària han portat a la desaparició de bona part del patrimoni hidràulic, en aquesta partida tenim la sort que molts elements han romàs intactes durant el darrer mig segle i representen un important testimoni de l'agricultura de regadiu tradicional que va vertebrar l'economia i la societat a la conca baixa del Gaià.

El procés de recuperació ecològica del Vinyet és una oportunitat per preservar el patrimoni hidràulic que s'ha conservat, recuperar alguns elements que són singulars d'aquest territori i mantenir viva la memòria del passat agrari. Al Vinyet, a la vora del Gaià entre Altafulla i Tamarit, natura i patrimoni són expressions d'una mateixa realitat, la d'una societat que està aprenent a conviure millor amb el seu entorn natural i a respectar el seu passat.

Fotografia 15: Restes de la Sínia de cal Fuster, el gener de 2023. Ricard Ramon

Fotografia 16: Restes d'un rec secundari de la Mina de Baix, al Vinyet, el gener de 2023. Ricard Ramon